

הנשמה חיפשה את מנוחתה

כשליחים רבים בערי חבר-העמים, נתקל גם הרב ברגמן במקרים רבים של נישואי תערובת לתוצאותיהם; לעתים הבעיות מוכרות והפתרונות מזומנים אם בנסיונו האישי של השליח עצמו ואם בנסיונם של שלוחים אחרים, אך יש מקרים הדורשים חשיבה ופתרונות מקוריים, ולהלן אחד מהם.

מספר הרב ברגמן: יום אחד הגיעה לבית-הכנסת אישה גויה, ניגשה אלי והתחילה לספר לי שלפני שלושים שנה התחתנה עם יהודי שלאחר-מכן השתגע ומשום כך התגרשה ממנו. לא הבנתי מה היא רוצה ממני, אך זו המשיכה וסיפרה לי שמאותו בעל היה לה בן – מובן שלא-יהודי – ולאחר הגירושין הבן טיפל באביו והכניס אותו לביתו, אולם ממנה הבן התנתק. חמש שנים האישה לא ראתה את הגרוש שלה, והנה יום אחד היא מסתכלת ורואה אותו מבעד לחלון כשהוא הולך ברחוב ומתנדנד כמו תמיד, ולאחר רגע נכנס לבניין שהיא גרה בו וצילצל

בכלל, התקופה היא שולחת לנו

אותות מרגשים. מדי יום מגלים

בבית-הכנסת כיתובים מעניינים

מתקופת היהודים הקנטוניסטים

בעיר - ברכות לצאר, הקדשות

למפקדי הצבא וכדומה

באינטרקום, אך כשזו פתחה לפניו את הדלת, האיש לא עלה ונעלם. ברגע הראשון חשבה שכנראה רצה ממנה משהו ואחר התחרט, אבל הסיפור חזר על עצמו גם למחרת – הגרוש הגיע וצילצל באינטרקום, וכשהיא פתחה לפניו את דלת הבניין, לא נכנס. כאן המשיכה וסיפרה שבתחילה חשבה שהגרוש סתם רוצה להטריד אותה, אולי משום שניתקה את הקשר גם עם בנה שהושב בכלא, אך לבסוף התקשרה טלפונית לכלתה לבדוק את העניין, ושאלה אותה אם היא יודעת מדוע בעלה-לשעבר מגיע לביתה ומטריד אותה כבר כמה פעמים. כשהכלה שמעה זאת, כמעט התעלפה מפחד: הרי האיש נפטר לפני שנתיים! – והכלה מפרטת: "אחרי שבעלך לשעבר נפטר, לא ידעתי מה לעשות ולבסוף החלטתי לקבור אותו ליד קברו של אבי ולא הודעתי על כך לאף אחד. בחודשיים האחרונים – מאז בנך נכלא – אני נמצאת לבד בבית, והשכנים מתקשרים אלי ואומרים לי שהם שומעים את הקול של בעלך המנוח... בזמן האחרון התחלתי גם אני לשמוע את קולו בחדר השני, אבל כשאני נכנסת לחדר לבדוק מה קורה, אני לא רואה שום דבר... עכשיו גם את אומרת לי שהוא בא אלייך. אם עוד פעם אשמע עליו משהו, אצא מדעתי מרוב פחד". כאן סיימה האישה את

מטוסי מיג, טנקים וצוללות

לא בכל עיר ברוסיה יש קרמלין, אך לניז'ני-נובגורוד, העיר השלישית בגודלה ברוסיה, יש גם קרמלין משלה. מדובר בעיר גדולה מאוד עם למעלה משני מיליון תושבים המתגאה גם בגילה: השנה מלאו לעיר 778 שנה, ובקרוב תחגוג בגדול את יובל ה-800 להיווסדה (מוסקווה, לדוגמא, קיימת 850 שנה).

העיר שוכנת על גדות הוולגה. חלקה המרכזי והעתיק ביותר משומר עדיין ומוקף חומה, וסביבו בנויות עיר-על-גבי-עיר השכונות שנבנו במשך השנים, המחוברות ביניהן בגשרים רבים מעל שלוחות הוולגה הפולשות לעיר. פני הארץ הרריים והגבוה בהרי ניז'ני-נובגורוד מכוסה תדיר שלג. הנוף יפהפה, והעיר שמזכירה בחורף את ערי שווייץ, נהפכה עם השנים לאתר תירות מבוקש על כל הכרוך בתעשיית תירות: הרבה בתי-מלון, הרבה עובדי שירותים ועוד.

עושרה של העיר עדיין בולט. פעם אמרו שהראש של רוסיה הוא מוסקווה, הלב היא פטרבורג והכיס של רוסיה הוא ניז'ני-נובגורוד. היום אין לרוסיה כיס ולכן העיר איבדה מעט מחשיבותה, אבל זו עדיין עיר תעשייתית בשיעור מצומצם גם מטוסי מיג, טנקים וצוללות, ואילו התעשייה האזרחית מייצרת בה את ה"וולגה", המכונית הנפוצה ביותר בחבר-העמים.

מיליון דולר ופתחו מיד בהכנות לאירוע גרנדיוזי שיעיר כמו שלנו לא ראתה מימיה. הם פתחו במסע פרסום אדיר – פרוספקט צבעוני שהונח בכל תיבות הדואר בעיר, ומדובר בשני מיליון תושבים – בכרזות ענק על לוחות מודעות, בסרטוני פרסום בכל רשתות הטלוויזיה אחת לכמה דקות ועוד ועוד. לאירוע עצמו, הם שכרו אולם של שלושת-אלפים מקומות לארבעה ימים שאחד מהם היה ליל חג השבועות, בקיצור, מבצע אדיר מכל הבחינות.

תוך כך, פנו אלי מרשתות הטלוויזיה והעיתונות ושאלו אותי מה דעתי על האירוע המתוכנן. אגב, לפני שנה עוד הייתי צריך מתרגם, אבל היום אני כבר מסתדר בעצמי עם השפה. בתשובה הצעתי להם לבקר בחג השבועות בבית-הכנסת שלנו...

לקראת החג, עשיתי גם אני פרסומת בטלוויזיה, ובחג השבועות עצמו הגיעו ב"ה מאות לשמיעת עשרת הדיברות ועוד יהודים רבים שבאו לומר "יזכור" – מנהג שיהודי רוסיה מאוד מחשיבים.

בכל-אופן, כשהלכתי בבוקר ברחוב בדרכי לבית-הכנסת, התקרבו אלי יהודים רבים וצעקו לעברי בשמחה: "הבאנו שלום עליכם". הסתבר שזה היה המסר שקלטו מהפרסומת ששידרו המיסיונרים בטלוויזיה ופרסמו בעיתונות ובמודעות. היהודים הפשוטים לא ידעו בדיוק להבין מה ההבדל בין הפרסומת של המיסיונרים ובין זו שלנו, וכך בעצם נתנו לי המיסיונרים אפשרות לפרסם בצורה רחבה מאוד, אף שבעקיפין, את קריאת עשרת הדיברות...

* ומה היה המשך פעילותם של המיסיונרים?

– שום דבר. הם השקיעו חצי מיליון דולר באופן חד-פעמי והלכו כלעומת שבאו. אין לי מושג מה רצו להרוויח...

הרב שמעון ברגמן
בחנוכת בית-
הכנסת

ברוסיה, כאן היתה חתונה יהודית לכל דבר – האוכל היה כשר למהדרין, מחיצה של הפרדה מלאה נקבעה בין הגברים לנשים – בקיצור, הקפדות שמוצאים רק במקומות שיש בהם קהילה יהודית ממש כמו במארינא רושציה במוסקווה – ומוכן שהיו גם תזמורת יהודית וריקודים חסידיים.

לחתונה הזו הגיעו מאות יהודים מעירנו והיה קידוש-השם גדול, ולאחריה האיש נעשה חסיד לכל דבר ואף החל ללבוש סירטוק.

החתונה היתה ייחודית בעירנו, אך גם המקום שבו התקיימה החתונה היה היסטורי. בשעתו, הצאר ניקולאי היה נוהג להגיע עם הצארית לניז'ני-נובגורוד, ונהג תמיד להתגורר באותו בניין – דירה גדולה שעוצבה ע"י הצארית ונבנתה לנוחות הצאר ורעייתו ליד תחנת-הרכבת. המקום נקרא בניז'ני-נובגורוד "בית הצאר" ("צארסקי פאויליאון") וברבות השנים נהפך למוזאון עם מסעדה צמודה השייכת ליהודי. כיוון שהכרתי את אותו יהודי, ביקשתי ממנו לפני טקס הנישואים לאפשר לנו לערוך את הטקס והסעודה במסעדה. בהתחלה אמר לי שהוא פוחד, אך לבסוף הסכים, וכך היה שחתונה יהודית כדת וכדין נערכה ב"בית הצאר" תרתי-משמע. העניין

סיפורה ושאלה אותי בתחינה, מה היא צריכה לעשות. הבטחתי לטפל בעניין ותחילה ביררתי היכן הוא קבור. הסתבר שהיהודי נקבר בבית-עלמין של גויים ויש צלב על קברו. עתה הבנתי שפשוט לא היתה מנוחה לנשמתו. כששאלתי את כלתו, הסתבר שבכלל לא ידעה שהיה יהודי. מה עשינו? – בנינו גדר סביב קברו, השלכנו את הצלב, החלפנו את המצבה, ולבסוף דאגתי שמישהו יגיד עליו קדיש בבית-הכנסת. האיש לא חזר...

הסירטוק הראשון בעיר

בצד הבעיות הקשות בשל נישואי התערובת, יש גם תפניות משמחות לב. הנה לדוגמא סיפורם של בני זוג מעורב מניז'ני-נובגורוד – הוא יהודי שהתקרב והיא גויה. עם הזמן נכנסה להיריון שעבר בקשיים רבים, והאישה החליטה שאלה נגרמו בשל העובדה שהיא ובעלה אינם בני דת אחת. סופו-של-דבר שהתגיירה אצל הרב בערל לאזאר במוסקווה, ולאחר הגיור התחתנו השניים כדת משה וישראל.

ממשיך ומספר הרב ברגמן: מובן שהחתונה התקיימה בעירנו, ואם אמנם מתקיימות הרבה חופות יהודיות

מצות שמורות במאפיית חמץ

בניזני פועלת מאפיית מצות-יד כבר קרוב ל-70 שנה. המייסדים היו אנשים יראי-שמים, אך צאצאי המייסדים המפעילים אותה היום עושים זאת לצורכי מסחר, משום שמאות מיהודי העיר באים לקנות שם מצות לפני הפסח. מובן שמצות אלו הן חמץ למהדרין, על כן החלטנו שבנוסף למצות מארץ-ישראל הנמכרות בבית-הכנסת, נכשיר את המאפייה. כאן הסתבר, שיש עדיין בניזני יהודים מבוגרים שבאים לעשות "חבורה" במאפייה זו – מביאים איתם קמח משלהם כפי שנהגו לעשות הוריהם לפני עשרות שנים – בלי לדעת שהמצות שיאפו תהיינה חמץ...

אתם החיילים האמיתיים

לקראת כינוס השלוחים במדינות חבר-העמים שהתקיים אשתקד בארץ-הקודש, הודעתי בשבת בבית-הכנסת בעירנו שביום ראשון בלילה אני טס לארץ לכינוס השלוחים, וכל המעוניין יכול לגשת אלי בלשכתי בשעות קבלת הקהל ולמסור לי מכתבים הן כדי לשים בכותל והן כדי לשלוח בארץ לקרובי משפחה. בין הבאים, היה אחד שמסר לי מכתב ברוסית ואמר לי: אני לא רוצה שתשים אותו בכותל או תשלח אותו לקרובי משפחה. אני רוצה שתמסור את המכתב הזה למנהלים שמארגנים את כינוס השלוחים בארץ. שעה לאחר מכן, מתקשר אלי הרב דוד מונדשיין מ"אור אבנר" ומודיע לי שהוחלט שאהיה בין הנואמים בבאנקעט הראשי בכינוס השלוחים בארץ. עד אז לא יצא לי לנאום, אבל הסכמתי. החלטתי שזו תהיה הזדמנות להקריא את אותו מכתב וביקשתי שיתרגמו אותו עבורי. המכתב היה מרגש מאוד, ואכן הקראתי אותו בכינוס. הכותב, יהודי שלחם במלחמת העולם השנייה, אומר שם כך: הייתי חייל במלחמה ויש לי אותות הצטיינות, אבל אני רוצה להצדיע בפניכם – אתם החיילים האמיתיים...

המנהלת החלה להדליק נרות שבת

בקיץ האחרון ארגנו מחנה קיץ לילדים. בחגיגת הסיום של המחנה, נעמדה מנהלת המחנה, אישה מבוגרת, ואמרה להורים: "אני מרגישה עכשיו כמו ילדה קטנה, כי המחנה היה גם בשבילי חוויה לימודית שלא אשכח. מכל האירועים, הרשימה אותי במיוחד השבת המרגשת שהכנו במחנה. היתה זו הפעם הראשונה בחיי שהדלקתי נרות שבת – אך גם הפעם האחרונה. ועכשיו אני אומרת לכם כפי שכבר אמרתי לילדים – שאני מקבלת על עצמי להדליק כל ערב שבת נרות".

התפרסם עוד לפני מועדו, וגם צלמי הטלוויזיה הגיעו וסיקרו את החתונה ההיסטורית.

באשר לחופה, ידוע שאנו נוהגים לערוך חופה תחת חופת השמים, אך דא-עקא שמזג-האוויר בחוץ היה באותה שעה מינוס שתי מעלות. על-פי ההלכה, במצב כזה מותר לערוך את החופה בתוך הבית, אבל ברגע האחרון

החלטנו לצאת החוצה – היישר לתחנת-הרכבת. "בית הצאר" בנוי באופן שהכניסה הראשית פונה אל הרחוב והכניסה האחורית פונה לתחנת הרכבת, ושם נערכה החופה. מלבד צלמי הטלוויזיה והעיתונאים, עמדו שם מאות גויים עמדו והביטו בחופה יהודית שנערכה בשלג על רקע הקרונות והנוסעים...

תנור של צוללת בבית-הכנסת

הרב ברגמן נמצא בניזני-נובגורוד רק שנה ומשהו, אך הספיק הרבה. אחד המפעלים היפים שהקים הוא בית תבשיל עם מטבח כשר לקשישים וגלמודים, המאכיל 1500 פיות בחודש, ולאחרונה פתח גם גן-ילדים. אנו שואלים אותו אם התקשה למצוא מבנה מתאים, והוא מספר על תלאותיו: "ברוסיה, גני הילדים שייכים למפעלים. כל מפעל מקים גן ובית-ספר לילדי עובדיו. כשחיפשתי מקום להשכנת גן ילדים, מצאתי גן יפה מאוד

**בהתחלה אמר לי שהוא פוחד, אך
לבסוף הסכים, וכך היה שחתונה
יהודית כדת וכדין נערכה ב"בית
הצאר" תרתי-משמע. העניין
התפרסם עוד לפני מועדו, וגם
צלמי הטלוויזיה הגיעו וסיקרו את
החתונה ההיסטורית**

בבניין הגבוה בעיר – עשרים קומות – השייך למפעל שמייצרים בו עדיין מטוסי מיג. נפגשתי עם מנהל המפעל הגוי ודיברתי איתו על אפשרות לשכור את הבניין. האפשרות אמנם נפלה, אך כשישבתי איתו במשרדו, חשבתי לעצמי, כמה ישראלים היו רוצים בעבר לבקר בבניין..."

*** האם הפעילות שלך מושפעת מהעובדה שניזני-נובגורוד היא עיר תעשייתית?**

ראשית, המושג "תעשייתית" אינו מדויק. ממשיכים אמנם לייצר, אבל אין כמעט כסף לייצור צבאי. עם זאת, ה"יולגה" שהיא המכונית הנפוצה ביותר ברוסיה, מיוצרת בניזני-נובגורוד והמפעל הענק מעסיק 200 אלף עובדים. באשר לתעשייה הצבאית, כבר הזכרתי שאין להם כסף לייצור נשק בהיקף הקודם. אחדים מהיהודים שאני מכיר עובדים במפעלים אלה ומגיעים בהשפעת פעילותנו לבית-הכנסת. במטבח של בית-הכנסת שלנו יש תנור ברזל ענק של צוללת, שנתרם לנו ע"י מנהל המפעל לייצור צוללות... יהודי אחר שעובד באותו מפעל ונמצא עמנו בקשר חם, הוא טכנאי מחשבים בכיר העובד שם במשרה מרכזית. לפני זמן-מה נפגעו מחשבי המפעל מ"וירוס צ'רנוביל" וכל

כלי התקשורת דיווחו שהוא היה זה שהצליח להציל את המחשבים והתוכנות. האיש הוא בעלה של מנהלת גן הילדים, ומעניין שהשניים נישאו כדת משה וישראל כאשר אחד השלוחים הבחורים שהה בעיר. היה זה הרב שמחה באקמאן שכיום נמצא בשליחות בוורגיניה בארה"ב. כיום הילדים שלהם לומדים בגן המנוהל ע"י אימם, והם מוסיפים ומתקרבים מיום ליום. הם מגיעים אלינו בשבתות ועולים על הדרך.

לקראת ביקור בעיר האסורה - ארזמס

בעקבות הקמת "איגוד הקהילות היהודיות בחבר העמים", החל גם הרב ברגמן בפעילות בערים הסמוכות לניז'ני-נובגורוד. בפעילות זו הוא נעזר בקיץ ובחודשי תשרי וניסן בבחורים שלוחים המגיעים מבחוץ, מסייעים לו בפעילות ופושטים גם על הערים הסמוכות.

— והנה, ממשיך הרב ברגמן, "גם בנושא הפעילות בערים שמחוץ לניז'ני, אנו מתנסים במקרים חריגים שעשויים לקרות רק לשלוחים של הרבי. יום אחד מתקשר אלי יהודי מעיר הנקראת ארזמס שעד אז לא שמעתי את שמה, ולא בכדי מדבריו הסתבר שהעיר עתירת מפעלי חרושת גרעינית סודית, שנשארה סגורה ומסוגרת בפני מבקרים זרים מאז ימי השלטון הקומוניסטי. איש שיחי הסביר שהוא מנהל חשוב מאוד באחד המפעלים הללו, ואולי בזכות מעמדו יכול להשיג עבורי ויזה מיוחדת שתאפשר לי להיכנס לעיר. לאחר ששמע על פעולותינו בערים הסמוכות, החליט לפנות אלינו ולבקש שאבוא ואכניס עמי קצת אידישקייט לעובדיו, על-אף הקשיים. בהמשך סיפר לי שבעבר כמעט הצליח להשיג לי ויזה, אבל לאחר שהתקוממות הצי'נים עלתה לאחרונה מדרגה, החמירו בעירו את אמצעי הביטחון והחלו לערום קשיים בירוקרטיים ואחרים על כל מבקש להיכנס. "אם אתה מוכן", אמר לי, "אני מוכן לחזור ולהתאמץ ולהשיג לך בקרוב אישור כניסה לצורכי פעילות במפעלים השמורים".

המשכנו לשוחח. הסתבר מדברי האיש שבעיר כולה חיים כמאה אלף תושבים, ומקצתם יהודים הנמצאים בכל הדרגים — ממנהלי מפעלים ומהנדסים עד טכנאים מהשורה. מסתבר שהמוח היהודי מתגלה שוב במלוא יעילותו וכוחותיו... כאמור, העיר מסוגרת וניתן לצאת ממנה או להיכנס אליה רק באישורים מיוחדים, ומדבריו הבנתי שבעצם מדובר בחיים בתנאי כליאה. ביקשתי ארכה וביררתי בפדרציה במוסקווה, וכך למדתי שמדובר שם ביותר מעשרת אלפים יהודים — למעלה מעשרה אחוזים, פרופורציה מוכרת מאחדות מערי אוקראינה אך לא ברוסיה — ולאחר-מכן צלצלתי וביקשתי שיכין את אזורי הכניסה והיציאה.

היהודי הזה יזם את הפעילות שלנו בעירו, ובקרוב אבקר שם, אפעל ובעז"ה נצליח גם בזה.

"כשאתה פותח ומנהל גן-ילדים, הכל נראה אחרת"

כשאנו מציעים לרב ברגמן לדבר על הפעולות הכלליות, הוא פותח בסיפורים על גן-הילדים.

— בגן שפתחנו השנה יש כעשרים וחמישה ילדים שאמותיהם יהודיות — העניין בדוק. לקראת שנת הלימודים הקרובה ילמדו בגן בעז"ה ארבעים ילדים. מבנה הגן שייך לגן-ילדים פרטי גדול שאני שוכר בו מקום לגן שלנו, ששופץ על-ידי לפני הפתיחה. עלות הלימוד בגן הגדול מגיעה לאלפיים רובל לילד, שהם כשמונים דולר — המון כסף במושגים רוסיים. לשם השוואה, משכורת ממוצעת ברוסיה לא עולה על אלף רובל בחודש. בגן

"החתונה
ההיסטורית".
האירוע שיהודי
ניז'ני לא ישכחו
זמן רב

'מבצע חנוכה' בחוצות העיר הגדולה והמושלת

פתיחת בית-הכנסת

בית-הכנסת הגדול בניזני-נובגורוד שנבנה לפני 120 שנה והוחזר לקהילה היהודית לפני 10 שנים, שופץ וחודש בסיועם של הנגידים ר' לוי לביב ומשפחת רוהר. באירוע הפתיחה המחודשת השתתפו ראש העיר, נציג מושל המחוז ו-300 מנכבדי הקהילה היהודית. האירוע כולו סוקר בשידור ישיר ע"י ערוצי הרדיו והטלוויזיה המקומית. במהלך האירוע קבע את המזווה הרב יעקב ברגמן, אביו של השליח המקומי, ונשאו דברים ראש העיר, וראש הקהל הנוכחי. בנאומו המרכזי, קרא השליח הרב ברגמן לקהל להשתתף בתפילות ובאירועים השונים במשך כל ימות השנה, ומסר שבקרוב ממש יוחל בבניית מקווה בקומה התחתונה של בית-הכנסת. (ריהוט בית הכנסת הוזמן בימים אלה במפעל הסודי בעיר ליצור מטוסי קרב מדגם מיג. המפעל בתקופה האחרונה שינה את פניו ומייצר גם ריהוט, בבחינת "וכיתתו חרבותם לאתים וגו'").

י"א בניסן

בי"א בניסן התקיים בניזני-נובגורוד כינוס מיוחד לרגל יום-הולדתו של הרבי ולרגל פתיחת בית-הכנסת החדש בהשתתפות 1500 איש. בפתיחת האירוע דיבר השליח הרב ברגמן על הצורך לבוא לבית-הכנסת החדש ולהשתתף בחיי הקהילה ולא להסתפק בהשתתפות באירועים חגיגיים חד-פעמיים. לאחר-מכן בירך את הקהילה גם נציג הסוכנות מר יוסף יובל. בקונצרט הופיעו "מקהלת פרחי דונייצק" של הרב פנחס וישצקי ומקהלת "שמחה" מקזאן של הרב נחום גרליק. בסיום הכנס, צפה הקהל בסרט וידאו מהרבי וכן בקטעים נבחרים בשיחות ברוסית. במהלך האירוע פרץ הקהל מספר פעמים בריקודים של שמחה.

החשב התרגש ותרם

בכל ימי בחג הפסח אכל אצל השליח נציג הסוכנות בניזני-נובגורוד יוסף יובל – יהודי דתי המקפיד על כשרות. בשביעי של פסח הגיע אליו החשב הכללי של הסוכנות ברוסיה ויוסף יובל הציע לו לבוא לסעודה. האיש הגיע, ובמהלך הסעודה פרץ בבכי וסיפר באריכות על ילדותו במרוקו ועל החגים בבית הוריו, ואחר הבטיח לדאוג לשיפוצים בבית-הכנסת בעלות של 5000 דולר.

חזרה לאחר 75 שנים

בשביעי של פסח הגיע לבית-הכנסת מתפלל כבן 90, וסיפר שבפעם האחרונה היה במקום לפני 75 שנה כשהיה בן 15. כשראה את ברכת כוהנים התרגש מאוד והודיע שהוא-עצמו בן של כוהן. באותו יום עדיין לא רצה לעלות, אך למחרת כבר עלה ובירך ברכת כוהנים.

הגדול הזה לומדים בסך-הכל עשרה ילדים ואילו בגן שלי לומדים עשרים-וחמישה. לאחר השיפוץ, הגן שלנו עומד ברמה יותר גבוהה מהגן שלהם, ובכל-זאת הילדים שלנו משלמים פחות. הגן נמצא במקום לא-מרכזי בעיר ולכן ארגנו הסעה לכל הילדים, לא רק למחוסרי האמצעים אלא גם לילדים מבתיים עשירים. הגן נפתח מדי יום בשעה שבע בבוקר והפעילות נמשכת בו עד חמש אחר הצהריים. הילדים לומדים בגן מושגי יהדות וכבר עכשיו אני יכול להגיד לך, שהחיים בעיר אחרי שעומד לרשותך גן או בית-ספר הפועלים בניהולך, משתנים לחלוטין...

* הזכרת קודם את המנהלת, אשתו של טכנאי המחשבים. האם התקרבה במידה שמאפשרת לה לדאוג לחינוך יהודי בסיסי?

– הסיפור הבא יענה לך. לפני פתיחת הגן, אספה המנהלת את הצוות והסבירה כי מאחר שהמסר של הגן לילדים צריך להיות דתי-יהודי, ההופעה צריכה להיות בהתאם. ענו חברות הצוות כי מובן שידרשו מהבנים לחבוש כיפה בזמן שהייתם בגן, אך כאן קטעה אותם המנהלת והוסיפה: "אני מתכוונת גם לציצית", וכאן פנתה אל הגברים המעורבים בצוות: "והוראות אלה חלות גם עליכם. אם אנחנו מבקשים מהילדים ללבוש ציצית, מובן שהגברים העובדים בגן חייבים להיות דוגמא".

* אתה מדבר על פתיחת הגן "בימים אלה". יש כבר תוצאות?

– למה להשמיע את דעתי? – שמע עובדה: בגן עוזרות לנו בנות מ"בית-רבקה". יום אחד לא הצליחו להגיע. ולאחר-מכן דיווחה לנו הגננת המקומית, שבשעת ארוחת הצהריים, קם ילד בן ארבע ואמר: "ילדים, אסור לאכול בלי לברך, אז היום אני אברך אתכם – תחזרו אחריי: 'ברוך...' – וכל ילדי הגן חזרו אחריו".

* הזכרת כבר מנהלת כללית, גננת מקומית ועזרה מבנות "בית רבקה". כמה אנשים מונה הצוות?

– אלה שהזכרתי, ומלבדן ארבע גננות יהודיות – חלקן מישראל. הגננות נעזרות בחומר הסברה יהודי ברוסית, ומלבד נושאים ביהדות הן מלמדות אותם גם עברית. לפני פורים לימדו אותם היסטוריה יהודית, עברנו בעומק על סיפור המגילה ועוד. כללית, לומדים בגן שלנו שירים יהודיים ומשחקים יהודיים, והאווירה כולה יהודית.

* איך הגיבו ההורים?

– בהתלהבות עצומה. בהתחלה חששו מאוד שיהיה לגן צביון דתי מדי וחלקם התקוממו כשגילו שבימי שישי הלימודים מסתיימים בשעה מוקדמת ובשבתות וחגי ישראל אין בכלל לימודים בגן. גם הכיפות שכל ילד חייב לחבוש נראו בעיניהם בהתחלה דרישה מופרזת, אבל הבאנו כיפות יפות, והילדים אהבו אותן מאוד. גם לציציות הילדים הסתגלו במהירות, ואחריהם הסתגלו גם ההורים... יש בגן שני כוורים – בשרי וחלבי – וכך מקנים להם את ערכי הכשרות. ממש גן על טהרת הקודש. בסך-הכל, הילדים נהנים מאוד משהייתם בגן, ובקושי מסכימים לחזור הביתה בסוף היום.

מובן שההורים רואים את כל אלה ומושפעים לטובה, ולאט לאט הילדים מתחילים להביא הביתה את ערכי היהדות. אימו של אחד מילדי הגן סיפרה לנו בהתרגשות שנתנה לילד שלה לאכול תפוח, אך לא-זו-בלבד שהוא התעקש שלא לאכול אותו בלי לברך, אלא גם דרש מאמו שתענה לו 'אמן'.

כתוצאה מכל אלה, הביקוש להתקבל בגן שלנו עצום. מובן שאנו עושים מיון קפדני, ורק מי שווידאו את יהדותו במאה אחוזים רשאי לקבל טופס רישום – וגם בהגבלה זו הגענו ליותר ממאה ילדים לקראת שנה"ל הבאה. לכל הילדים שפונים אלינו יש זיק יהודי – אבא יהודי וכדומה – אבל אנו מבהירים שרק מי שאמו יהודייה נחשב יהודי.

* גן הילדים ישמש בסיס לבית-הספר? – מובן שילדי הגן ימשיכו בבית-הספר, אבל הכוונה

היא לפתוח כיתות לא רק עבורם אלא גם לילדי כיתות גבוהות. התכניות כבר בשלב ביצוע ובשנה הקרובה נפתח בע"ה בית ספר. השגנו כבר רשיונות מהעירייה וכבר עתה נרשמו לשנת הלימודים הקרובה בעז"ה למעלה ממאה ילדים יהודים כ"י.

*** איך הגיבה ניוז'ני בכללה לפתיחת הגן?**

— בחיוב רב. בפתיחת הגן הגיעו צוותי הטלוויזיה ובהמשך ביקר כאן גם ראש העיר, ומאז הפתיחה מתקשרים אלינו נציגי גופים שונים כדי לברך או לציין את רמתו הגבוהה של הגן. בין האורחים בלט גם ראש הקהל הנוכחי, והחגיגה התקשורתית נמשכה גם אחר-כך. בימים הראשונים לפתיחת הגן, חזרו אלינו שדרני טלוויזיה שונים לסיקור "שגרת היום של הגן היהודי", וכאן, אגב, קרתה אפיזודה מעניינת. אחד השדרנים החליט לראיין את הטבחית של הגן. במהלך הראיון, סיפרה הטבחית בהתפעלות שבעבר עבדה כבר במספר מקומות, אך לא ראתה בשום מקום הקפדה כזו על כללי ניקיון — "הם דורשים ממני לברור את הקטניות, לנפות את הקמח, לבדוק את הביצים" וכו'. בסיום הכתבה סיכם הכתב: "את המבחן של משרד הבריאות, גני הילדים היהודיים בוודאי יעברו בציון גבוה".

*** למה התכוונת באומרך שאם עומד לרשותך גן הפועל בניהולך, הכל נראה אחרת?**

— עד פתיחת הגן המגע הישיר היום-יומי עם יהודי העיר התמקד בשבעים יהודים זקנים שמגיעים לבית-הכנסת והייתי צריך ללמוד עימם ולהאכיל אותם וכו'.

אחר-כך אירגנתי קבוצת צעירים יהודים — פתחתי עבורם מועדון, ומאז מגיעים לפחות חמישים צעירים בשבתות ובימי ראשון. אבל כשיש גן-ילדים, אתה יוצר קשר עם משפחות צעירות, וזה כבר סיפור אחר. כל שבת אנו מזמינים משפחה אחרת לסעודת שבת ויש כבר ביקוש למוצרי מזון כשרים.

כאן כבר נוצרת יהדות אחרת. בשבוע הראשון לקיומו של הגן, לימדו את הילדים ביום שישי לאפות חלות לשבת. כל ילד לקח אתו הביתה את החלה שאפה, ועשה בביתו "קבלת שבת" עם הוריו. התוצאה היתה ביום

הרב ברגמן חונך את גן הילדים בעירו, משמאל ראש הקהל מר מרדכי צ'פראק

קונצרט מוזיקה יהודית לכבוד היובל לנשיאות הרבי

רב העיר ניז'ני-נובגורוד

וראש העיר סיכמו:

תוצב שמירה בבית הקברות

היהודי בעיר

בפגישה שנערכה בין רב העיר ניז'ני-נובגורוד שברוסיה, הרב שמעון ברגמן, לראש העיר מר לבד, בעקבות חילול בית הקברות היהודי בעיר, סוכס כי העירייה תציב שמירה על בית הקברות היהודי בעיר.

בית הקברות חולל, ויותר מארבעים מצבות נופצו. חילול בית הקברות היהודי בניז'ני היה אחד המניעים לכינוס החירום שאירגנו במוסקווה ראשי שמונה הקהילות היהודיות ברוסיה.

לאחר חקירה זריזה לכדה משטרת ניז'ני נובגורוד את הפורעים. מדובר בשישה צעירים, שייאלצו כעת לתקן בעצמם את המצבות, ועל הוריהם יוטלו קנסות כבדים.

ראשון – מבול טלפונים מהורים שביקשו לברר את מועד הדלקת הנרות. זה משהו שונה לגמרי – רמה אחרת של פעילות.

מרכז קהילתי, בית-כנסת, מקווה

הבניין שבו ישוכנו כיתות הגן הנוספות ובית-הספר, הוא פרשה בפני עצמה. מדובר במבנה שעומד כבר בשיפוצים, אך רכישתו הסופית תתבצע בקרוב בתרומתו של הנגיד ג'ורג' רוהר.

הבניין גדול מאוד – 2500 מטרים רבועים – עם חצר גדולה מסביבו, והרב ברגמן מבטיח שלאחר השיפוצים ייראה מפואר ומושך לב. הבניין נמצא במקום מרכזי בעיר במרחק עשר דקות הליכה מבית-הכנסת, ואחד השיקולים לבחירתו היה סמיכותו לתחנות רבות של התחבורה הציבורית (בניגוד לבית-הכנסת שנמצא בריחוק מקווים אלה). אף שהשיפוצים טרם נסתיימו, ההרשמה כבר בעיצומה ובשנה הבאה, כאמור, ילמדו בבית-הספר בעז'יה למעלה ממאה ילדים. מלבד מוסדות החינוך, הבניין יאכלס גם מרכז קהילתי, והרבה תכניות שבוצעו בינתיים בתנאים מאולתרים, יזכו לבית משלהן.

גם בית-הכנסת המרכזי זוכה לעדנה, ומלבד השיפוצים הכלליים הנערכים בו בימים אלה ממש, בונים בקומת הקרקע שלו מקווה חדש. ההמולה רבה, אך הדבר לא מפריע לפעילות. ביי"א בניסן השנה התקיים טקס פתיחת אולם התפילה הגדול של בית-הכנסת ולאחרונה נפתח בבית-הכנסת בית-ספר של יום ראשון עם כיתת מחשבים. "המבנה קיים מאה שנים", מספר הרב ברגמן, "עוד מזמן הקנטוניסטים, ויש בין המתפללים יהודים זקנים שמגיעים לבית-הכנסת עם כיפה מסורתית ישנה כזו שהקנטוניסטים נהגו לחבוש. בכלל, התקופה היא שולחת לנו אותות מרגשים. מדי יום מגלים בבית-הכנסת

כיתובים מעניינים מתקופת היהודים הקנטוניסטים בעיר – ברכות לצאר, הקדשות למפקדי הצבא וכדומה. באשר למקווה, כבר עכשיו מובטחות לו עשרות משתמשות. אשתי מפעילה בעיר מועדון מכובד ביותר של נשים. מדובר בחמישים נשים שנפגשות פעם בחודש ועוסקות בכל פגישה בנושא אחר. בסיום כל פגישה הן ממלאות טופס ובו הן כותבות על החלטה טובה שקיבלו, ושולחות את הדיווח לציונו של הרבי. כשאשתי דיברה איתן על טהרת המשפחה, כל 50 הנשים גילו התעניינות וביטאו את תקוותן שהדבר יביא לשמירת טהרת המשפחה בפועל ממש. כששמעו על המקווה הנבנה בבית-הכנסת ממש התלהבו".

שמעו את הרבי מדבר רוסית -

ונדהמו

* מדברין נובע שהקשרים שלך עם התקשורת המקומית ממש הדוקים.

– כן. יש לי אפילו תוכנית קבועה בטלוויזיה, ארבע פעמים בחודש וכל תוכנית משודרת פעמיים בשבוע, רבע שעה בימים שני וחמישי. בכל תוכנית אני מדבר כמה דקות, אבל העיקר הוא מראה-עיניים. לדוגמא, כשאנחנו מדברים על השבת, אנו מכינים בבית סעודת שבת וצלמי הטלוויזיה מגיעים לביתנו ומצלמים את השולחן ממש. מובן שאנו משלבים דברים מעניינים על הרבי. פעם הראינו, למשל, את גברת מרגרט תאצ'ר מדברת על הרבי. התגובות בציבור טובות ומחזקות.

במלאות 50 שנה לנשיאות הרבי, ארגנו בעיר שורת אירועים, ביניהם גם תוכנית מיוחדת בטלוויזיה על הרבי. בד-בבד, הדפסנו בעיר מהדורה מיוחדת של הספר "הדרך לחיים של משמעות" שיצא לאור בתרגום לרוסית ע"י מערכת העיתון "לחיים", וחילקתי את העותקים ליהודי העיר באופן אישי. מלבד אלה, קיבלנו על עצמנו לקבוע במשך השנה 50 מזוזות בחנויות, מלבד מאות מזוזות שנקבע בעזרת-השם בבתי פרטיים. לא כל בעלי העסקים מסכימים לכך מיד, אך לאט לאט הם משתכנעים, וגם משלמים בעין יפה.

* איך מגיב צעיר יהודי כשהוא רואה מזוזה בבית עסק?

– לא קיבלתי עדיין תגובות מצעירים, אבל הרבה מבוגרים שבאים לבית-הכנסת אומרים לי שדבר כזה עוד לא היה בניז'ני-נובגורוד – משפט שאני שומע אחת לכמה ימים, עם כל פעילות חדשה שאני יוזם. הדבר נכון בעיקר לגבי פעולות הקשורות ברבי. לאחר שהשמענו את קולו של הרבי מדבר רוסית בתוכנית מסוימת בתחנת הטלוויזיה בעלת אחוז הצפייה הגבוה ביותר בעיר, הגיעו אלי אישית יהודים רבים ואמרו בהתרגשות שהם ממש נדהמים...

מי שמגיב למזוזות מבפנים הם בעיקר מבוגרים. יש אצלנו יהודי כבן שישים שמעולם לא היה שומר תורה ומצוות וחזר בתשובה רק בשנים האחרונות והיום הוא שומר מצוות, קלה כחמורה. נכון שיש בעיר עוד כמה יהודים ששומרים מצוות, אבל הוא שומר על כל פרט ככל שהידע שלו מגיע. לאחרונה ראה בחנות מסוימת מזוזה, וכשהגיע לבית-הכנסת, סיפר לי על כך בהתרגשות עצומה.